

SZÉCHENYI ISTVÁN ÉLETE ÉS REFORMPROGRAMJA

Az 1825/27-es országgyűlés – Széchenyi politikai porondra lépése

- Felsőbüki Nagy Pál beszéde: az arisztokráciát ostromozta, mert nem segíti a magyar nyelv ügyét
- Gróf Széchenyi István ekkor birtokai egyévi jövedelmét ajánlotta fel egy tudományos intézet, a későbbi MTA megalapítására

Élete: 1791. Bécs: udvarhű arisztokrata családban születik

- apja Széchenyi Ferenc múzeumlapító
- anyja Festetich Györgynek, a Georgicon (mg-i főiskola Keszthelyen) alapítójának nővére (Julianna)
- Nagycenken és Bécsben nevelkedik
- huszártiszt a napóleoni háborúkban – bécsi kongresszuson részt vesz, majd:
- utazások – báró Wesselényi Miklóssal (erdélyi arisztokrata)
- angliai utazása rádöbbeneti Magyarország elmaradottságára
- élete végén megőrül, Döblingben (Ausztria) lakik szanatóriumban

Elméleti munkássága

- Fiatalkori utazásai után a célja: Magyarország fejlesztése és az egész nép jólétre emelése
- Elutasította a hagyományos rendi politizálást
- A nemességet műveletlennek, a reformok végrehajtására alkalmatlannak találta
- Szerinte az arisztokrácia alkalmas a reformok irányítására

1830 Hitel – összefüggő reformprogramot fogalmaz meg

- A megírás kiváltó oka: Széchenyi a birtokai modernizálásához hitelt akart felvenni, de a kérelmét egy bécsi bank elutasította –ok: az ősiség törvénye miatt a birtokot nem lehetett elárverezni, így nem szolgálhatott fedezetül
- A Hitel okfejtése:
- A robotoltató gazdálkodást meg kell szüntetni – okai: a jobbágynyűzó, robotoltató gazdálkodás nem eredményes
- és: emberszeretetből is elutasította a rendszert: „a robot erkölcstelen és haszontalan”
- a jobbágyfelszabadítás módját nem taglalta
- a mezőgazdaság kapitalista átalakításához, a modernizációhoz szükség van hitelre, tőkére
- ehhez: az ősiség törvényét kell megszüntetni
- ebből logikusan következik a nemesi földek megvásárlásának a joga és a nemesek adózása
- a földtulajdonnal rendelkezőknek a törvény előtt is egyenlőnek kell lenni
- a kormányzatot bevonhatónak vélte a reformokba
- a birodalmi kereteket is jónak találta (gazdasági és politikai egység)
- a rendi kiváltságokat ostromozta – ezt a bécsi udvar tetszéssel fogadta
- nagy siker: elsősorban a birtokos nemesség köreiből (4 kiadása fogyott el)
- A Hitel megjelenésétől számítjuk a reformkor kezdetét: 1830.
- Ellentmondásosság Széchenyi elképzeléseiben: az arisztokráciának szánta a vezető szerepet a reformok végrehajtásában - az arisztokráciát akarta megnyerni
- Az angol példára hivatkozva felszólította a nemeseket a reformok végrehajtására
- Okfejtése: ne forradalom hozza létre a szükséges reformokat, hanem a nemesség
- A Hitel fogadtatása:
- Arisztokrácia: a leghevesebben támadták Széchenyit

- Dessewffy József: Taglatat: konzervatív szemlélet, a rendi rendszer megreformálása a cél
- Kormányzat: nem állt Széchenyi mellé
- Köznemesség: a reformok hívei elfogadták Széchenyi rendszerét

1831 Világ (=világosság)

- válasz a Hitel miatt őt ért támadásokra
- a jobbagyságról, mint „a magyarság utolsó zálogáról” írt
- ismét hitet tett amellest, hogy a reformokat a kormányzat segítségével lehet végrehajtani
- a reformokat fokozatosan kell végrehajtani

1831 Stádium (1833-ban jelenik meg)

- a rendi berendezkedés felszámolásának szakaszai: az 1832-es ogy-re írta
1. hitel
 2. ősiség (aviticitas) eltörlése (Nagy Lajos, 1351)
 3. fiscalitas megszüntetése (f: a család kihalása után a birtok a kincstárra száll)
 4. jus proprietatis: birtokszerzés joga (nem nemeseknek is)
 5. törvény előtti egyenlőség
 6. jogi védelem (ügyvéd)
 7. részleges közteherviselés: a törvényhozás és közigazgatás költségei a nemeseket is terhelik
 8. az országgyűlés döntsön az infrastruktúrát és belső vámokat érintő ügyekben
 9. monopóliumok, céhek, hatósági árszabás (limitatio) eltörlése
 10. csak a magyar nyelvű okiratok érvényesek
 11. a Helytartótanácson keresztül történjen a kormányzás- hatáskörének bővítése
 12. a törvényhozás és a bíróságok nyilvánossága

Gyakorlati tevékenysége

- Célja: a hazai közlekedés javítása és a mezőgazdasági termelés fejlesztése
- jobb értékesítési lehetőségek megteremtése
- 1825. ogy: birtokainak egyévi jövedelmét felajánlja a Magyar Tudós Társaság létrehozására: "Nekem itt szavam nincs. Nem vagyok tagja a követek házának. De birtokos vagyok; és ha feláll oly intézet, mely a magyar nyelvet kifejtse, mely avval segítse elő honosainknak magyar neveltetését, jószágomnak egy évi jövedelmét fölládozom reá." - 1830 a Magyar Tudós Társaság megalapítása
- a Lánchíd építését kezdeményezi, 1848-ra majdnem elkészül, de félbemarad
- Jelentősége: a nemesi adómentességen rést üt (hídpénz) és egységesíti a fővárost
- Dunai és balatoni gőzhajózás, Tisza szabályozhatóvá tétele
- téli kikötő, hajógyár – a hajózás fejlesztését szolgálta
- lótenyésztés és lóversenyzés
- kaszinó alapítása; célja: politikai, gazdasági fórum (~klub) létrehozása
- hengermalom alapítása Pesten (József-malom, 1839) – az első gőzzel hajtott hengermalom
- selyemhernyó-tenyésztés
- a Vaskapu hajózhatóvá tétele – 1831-ben kezdték a munkálatokat
- Széchenyi gyakorlati tevékenységének jelentősége: Magyarország elindítása a modernizáció útján.
- Kossuth méltatása: „Ujjait a kor ütőérére tevő és megértette lüktetéseit; és ezért; egyenesen ezért tartom én őt a legnagyobb magyarnak.”

Politikai tevékenysége és élete befejező szakasza

- gyakorlati munkája a polgári követelmények kielégítésére irányult
- de: politikai programjában egyre inkább megtorpant
- szembefordult barátjával: báró Wesselényi Miklóssal (mivel Wesselényi a a kormányzattal szemben, a liberális nemességre támaszkodva gondolta megvalósíthatónak a reformokat)
- Az első reformországgyűlés (1832-36) harcaitól távol tartotta magát
- Kossuth Lajos 1841. január 2-án megindított "Pesti Hírlap"-ja már nyílt fellépésre készítette,
- A "Kelet Népe" című művében a forradalomtól rettegve vádolta Kossuthot, hogy "izgatásával" veszélyezteti a békés reformtörekvéseket
- Kossuth visszautasította Széchenyi vádjait
- Ekkor méltatta gyakorlati tevékenységét: "Ujjait a kor ütőerére tevő és megértette löktetéseit; és ezért, egyenesen ezért tartom én őt a legnagyobb magyarnak."
- az 1848 február, márciusi forradalmi hullám megrémítette;
- köv.: örömmel fogadta a vértelen forradalom győzelmét, az uralkodó által szentesített polgári átalakulást
- részt vállalt a Batthyány kormány munkájában mint közlekedésügyi miniszter
- de: Bécs és a független Magyarország közötti ellentétek fokozódó kiélesedése felizgatta
- a bekövetkező eseményeket a felzaklatott idegrendszere nem bírta elviselni.
- 1848. szeptember 5-én háziorvosa kíséretében elindult Döblingbe, ahol hosszú éveket töltött elborult elmével az ideggyógyintézetben
- 1857-től volt képes újból papírra vetni gondolatait
- leszámolt Bécshez fűzött illúzióival
- a Bach-rendszer eredményeivel dicsekvő röpiratra (Rückblick) választ írt:
- Ein Blick – ez név nélkül Londonban jelent meg 1859-ben
- A rendőrség felfigyelt politikai tevékenységére, házkutatást tartottak, majd értésére adták: tisztában vannak azzal, hogy a gyógyintézetet politikai menedékhelynek használja fel. Széchenyi ezt fenyegetésnek vette, és 1860. április 8-ra virradó éjszaka főbe lőtte magát. Temetése az abszolút rendszer elleni tiltakozássá növekedett.

A hagyatékában fennmaradt írások arról tanúskodnak, hogy Széchenyi az 1848-49-i magyar tragédiáért elsősorban Bécsért felelősé; Széchenyi nagy utat járt be. Osztályából elsőnek ismerte fel a polgári reformok szükségességét, s ha nem is következetesen, de nyíltan hirdette azokat; gyakorlati tevékenységével segítette megvalósításukat. Élete végén szembefordult az addig általa sérthetetlenként tisztelt Habsburg-házzal is. Népének szeretete, az emberi haladásba vetett hite, áldozatkészsége, akaratereje, alkotó szenvedélye, szívós gyakorlati munkássága a magyar történet nagyjai sorába emeli. Méltán viseli a "legnagyobb Magyar" nevet.